

Peruspalvelut, oikeusturva ja luvat

Pohjois-Karjalan hyvinvointialue

Aluehallitus

kirjaamo@siunsote.fi

Selvityspyyntö

Itä-Suomen aluehallintovirasto antoi 30.1.2024 kantelupäätöksen ISAVI/11697/2022, jossa todettiin, että Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymä ei ole onnistunut lastensuojelun ja vammaispalvelujen yhteistyössä parhaalla mahdollisella tavalla. Asiassa antamansa selvityksen mukaan Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on ryhtynyt eri toimialueiden välisen yhteistyön ja tiedonkulun varmistaviin toimenpiteisiin.

Itä-Suomen aluehallintovirastoon on saapunut 8.2.2024 asiakkaan yhteydenotto, jossa kerrotaan, että

- Siun soten vammaispalveluissa ei kerrota tarjolla olevista palveluista
- yhteistyö lastensuojelun kanssa on olematonta
- vammaispalvelu työntää jatkuvasti lastensuojeluun lapsia ja nuoria, joille vammaispalvelujen kuuluisi järjestää palveluja
- Siun sote tulkitsee lakien soveltamisjärjestystä siten, että ensisijaisesti sovelletaan sosiaalihuoltolakia, sitten lastensuojelulakia ja vasta sen jälkeen vammaispuolen lakeja
- Siun soten vammaispalvelu unohtaa, mikä on asiakkaan tai lapsen etu
- Siun soten vammaispalvelu ei myönnä palveluja vaan sanoo, että lastensuojelu hoitaa

Itä-Suomen aluehallintovirastoon tulleiden kanteluiden, oikaisuvaatimusten ja muiden yhteydenottojen perusteella aluehallintovirastossa on muodostunut käsitys, että hyvinvointialueen aloitettua toimintansa Siun soten palvelualueet ovat yhä eriytyneet ja asiakkaiden edun mukaisten palveluiden yhteensovittamisessa ja palvelukokonaisuuksissa on ollut puutteita.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021, järjestämislaki) 4 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialueen on suunniteltava ja toteutettava sosiaali- ja terveydenhuolto sisällöltään, laajuudeltaan ja laadultaan sellaisena kuin asiakkaiden tarve edellyttää. Asiakkaan yksilöllisestä palvelutarpeesta ja hoidon tarpeesta arvioinnista säädetään erikseen. Palvelut on toteutettava yhdenvertaisesti, yhteen

sovitettuina palvelukokonaisuuksina sekä hyvinvointialueen väestön tarpeet huomioon ottaen lähellä asiakkaita.

Hallituksen esityksessä HE 241/2020 todetaan, että yhteen sovitetuilla palvelukokonaisuuksilla tarkoitettaisiin erityisesti useita erilaisia palveluja tarvitseville asiakkaille järjestettävien palvelujen toiminnallista kokonaisuutta. Palvelut olisi toteutettava siten, että ne muodostavat asiakkaille toimivan kokonaisuuden, jossa yhteistyö palveluntuottajien välillä ja siirtyminen palvelusta toiseen toteutuu tarkoituksenmukaisella tavalla ilman perusteettomia viiveitä tai katkoja. Yhteen sovitetut palvelukokonaisuudet tarkoittaisivat myös tarvetta muodostaa palvelujärjestelmä sellaiseksi, ettei hyvinvointialueella olisi kustannuksia perusteettomasti lisääviä päällekkäisiä palveluja.

Hallituksen esityksessä HE 241/2020 todetaan lisäksi, että osa vammaisista henkilöistä tarvitsee erilaisten perustason sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen lisäksi erityisosaamista vaativia palveluja. Palvelujen horisontaalinen integraatio eli perustason sosiaali- ja terveystalvelujen liittäminen yhteen, ja vertikaalinen integraatio, eli perus- ja erityistason palvelujen liittäminen yhteen, hyödyttäisi erityisesti sellaisia vammaisia henkilöitä, jotka tarvitsevat monenlaisia sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattilaisten antamia palveluja. Palvelujen järjestämisen integraatio yhden organisaation vastuulle parantaisi mahdollisuuksia myös toimintakulttuuria uudistavaan toiminnalliseen integraatioon, jossa vammaisten henkilöiden tarvitsemat palvelut koottaisiin asiakassuunnitelman avulla yhteensovitetuksi ja vaikuttavaksi kokonaisuudeksi ja asiakassuunnitelmassa voitaisiin entistä paremmin ottaa huomioon myös vammaisen henkilön yksilölliset palvelun tarpeet. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluja olisi mahdollista myös uudistaa entistä paremmin vastaamaan vammaisten henkilöiden palvelutarpeisiin. Järjestämisvastuun siirtäminen hyvinvointialueen vastuulle parantaisi mahdollisuuksia turvata vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystalvelujen saatavuus ja laatu kuntia paremmin, koska voimavarat ja osaaminen olisivat vahvemmat kuntia merkittävästi suuremmissa hyvinvointialueissa.

Hallituksen esityksessä HE 241/2020 todetaan, että hyvinvointialue määrittelee palvelukokonaisuudessa järjestämisvastuullaan olevien eri palvelujen suhteet toisiinsa, palvelujen yhteensovittamisen periaatteet sekä palveluntuottajien työnjaon ja vastuut. Palveluketjussa tai palvelukokonaisuudessa voidaan myös määritellä, mikä taho ja miten on yhteydessä muuhun kuin hyvinvointialueen palveluun sen yhteensovittamiseksi hyvinvointialueen palvelun kanssa. Hyvinvointialueen järjestämisvastuulla olevien palveluiden tuottajat toimivat yhteistyössä ja sovittavat palvelut yhteen määriteltyjen periaatteiden mukaisesti.

Hyvinvointialueen määrittelemien palveluketjujen ja -kokonaisuuksien palveluja voivat tuottaa useat julkiset ja yksityiset tuottajat sekä järjestöt.

Järjestämislain 8 §:n 1 momentin mukaisesti hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Järjestämislain 10 §:n 1 momentin perusteella hyvinvointialueella on vastuu asiakkaiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta kokonaisuuksiksi. Hyvinvointialueen on huolehdittava yhteen sovitettuja palveluja laaja-alaisesti tarvitsevien asiakasryhmien ja asiakkaiden tunnistamisesta, sosiaali- ja terveydenhuollon yhteensovittamisesta ja palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien määrittelemisestä, sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen yhteensovittamisesta hyvinvointialueen muiden palvelujen kanssa sekä asiakasta koskevan tiedon hyödyntämisestä eri tuottajien välillä.

Hyvinvointialueesta annetun lain (611/2021, hyvinvointialuelaki) 7 §:n 1 momentin mukaan hyvinvointialue vastaa sille laissa säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaan laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden:

- 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta;
- 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä;
- 3) tuottamistavan valinnasta;
- 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta;
- 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Voimassa olevassa sosiaali- ja terveydenhuollon substanssilainsäädännössä on säännöksiä, jotka edistävät osaltaan asiakkaan palvelujen yhteensovittamista yksilötasolla. Sosiaalihuoltolaissa 42 § säädetään, että sosiaalihuollon asiakkaalle on nimettävä asiakkuuden ajaksi pääsääntöisesti omatyöntekijä. Omatyöntekijän tulee tukea asiakasta tämän omien ja asiakassuunnitelmassa asetettujen tuen tarpeisiin vaikuttavien tavoitteiden saavuttamisessa sekä omien voimavarojen vahvistamisessa ja käyttämisessä. Vastaavasti lastensuojelulain 13 b §:ssä säädetään, että lastensuojelun asiakkaana olevalle lapselle on nimettävä hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä. Omatyöntekijällä on tärkeä rooli asiakkaan palvelujen yhteensovittamisessa ja yhteistyössä eri tahojen kanssa. Voimassa olevassa lainsäädännössä on myös useita säännöksiä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten yhteistyövelvoitteista. Esimerkiksi sosiaalihuoltolain 41 §:ssä säädetään monialaisesta yhteistyöstä asiakkaan palvelutarvetta arvioitaessa ja sosiaalihuolto toteutettaessa. Terveydenhuoltolain 32 §:ssä säädetään sosiaali- ja terveydenhuollon yhteistyöstä. Lisäksi esimerkiksi lastensuojelulain 14 §:ssä säädetään

moniammatillisen asiantuntemuksen turvaamisesta, työterveyshuoltolain 12 §:ssä yhteistyöstä työterveyshuollossa, vanhuspalvelulain 4 §:ssä yhteistyöstä ikääntyneen väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja itsenäisen suoriutumisen tukemiseksi ja vammaispalvelulain 12 §:ssä yhteistyöstä vammaisten henkilöiden olosuhteiden edistämiseksi. (HE 241/2024)

Itä-Suomen aluehallintovirasto pyytää Pohjois-Karjalan hyvinvointialueen aluehallitusta hankkimaan asian tutkimiseksi tarpeelliset selvitykset ja antamaan asiassa oman lausuntonsa.

Lausunnossa pyydetään ottamaan kantaa erityisesti seuraaviin kysymyksiin

- 1) Millaiset ovat vammaispalvelujen ja lastensuojelun palvelujen yhteensovittamisen periaatteet sekä miten hyvinvointialueella on määritetty työnjaot ja vastuut?**
- 2) Kenen vastuulla on koordinoida vammaisen asiakkaan ja hänen perheensä palveluja silloin, kun asiakas tarvitsee monenlaisia sosiaali- ja terveydenhuollon eri ammattilaisten antamia ja eri laeissa säädettyjä palveluja?**
- 3) Miten Pohjois-Karjalan hyvinvointialue on käytännössä onnistunut palvelujen pirstaloitumisen vähentämisessä, yhteensovitettujen palvelukokonaisuuksien tarjoamisessa ja asiakaslähtöisyydessä?**
- 4) Mihin toimenpiteisiin hyvinvointialue on ryhtynyt vammaispalvelujen ja lastensuojelun välisen yhteistyön ja tiedonkulun varmistamiseksi?**
- 5) Miten Siun sote tulkitsee seuraavien lakien soveltamisjärjestystä: sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki, vammaispalvelulaki ja kehitysvammalaki?**
- 6) Antaako tämä asia aihetta omavalvonnallisiin toimenpiteisiin hyvinvointialueella? Jos antaa, millaisiin ja millaisella aikataululla niitä aiotaan toteuttaa?**

Lausuntoon tulee liittää sitä tukevat dokumentit (esim. Siun soten ohjeet tai määräykset ja prosessikaaviot), joista käy ilmi vammaispalvelujen ja lastensuojelun palvelupolut ja henkilöstön työnjako ja vastuut.

Lausuntoon tulee lisäksi liittää sekä vammaispalvelujen että lastensuojelun asiakastyötä tekevien (johtavien) viranhaltijoiden selvitykset siitä

- miten lastensuojelun ja vammaispalvelujen välinen yhteistyö toimii?**

- **onko lastensuojelun ja vammaispalvelujen välinen työnjako ja vastuut määritelty riittävän selkeästi?**
- **mitä haasteita käytännön yhteistyössä on havaittu ja mihin toimenpiteisiin asiassa on ryhdytty?**

Aluehallintoviraston toimivalta ja tiedonsaantioikeus

Sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 32 §:n 2 momentin perusteella aluehallintovirasto valvoo toimialueellaan sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisen ja tuottamisen lainmukaisuutta ja antaa siihen liittyvää ohjausta.

Aluehallintoviraston tiedonsaantioikeus perustuu sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (741/2023) 45 §:ään.

Määräaika ja toimitusosoite

Selvitys pyydetään lähettämään Itä-Suomen aluehallintoviraston kirjaamoon **31.5.2024** mennessä. Selvityksen voi toimittaa sähköpostitse Itä-Suomen aluehallintoviraston kirjaamoon kirjaamo.ita@avi.fi tai postitse alla olevaan osoitteeseen. Pyydämme, että asiakirjan alkuun merkitään diaarinumero ja asiakirja osoitetaan Itä-Suomen aluehallintovirastolle.

Itä-Suomen aluehallintovirasto, kirjaamo
PL 2
13035 AVI

Lisätietoja

Lisätietoja antaa tarvittaessa ylitarkastaja Taija Liukkonen, puh. 0295 016 000

Ylitarkastaja

Taija Liukkonen

Itä-Suomen aluehallintovirasto
Postiosoite: PL 2, 13035 AVI
Puhelinvaihde: 0295 016 000
kirjaamo.ita@avi.fi | www.avi.fi